

V Bruseli 20. 11. 2012
COM(2012) 680 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Vzťahy EÚ s Andorrským kniežatstvom, Monackým kniežatstvom a Sanmarínskou
republikou**

Možnosti užšej integrácie s EÚ

{SWD(2012) 388 final}

OBSAH

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNE MU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Vzťahy EÚ s Andorrským kniežatstvom, Monackým kniežatstvom a Sanmarínskou republikou

1.	ÚVOD	4
1.1.	Vzťahy EÚ s Andorrou, Monakom a San Marínom na križovatke	4
1.2.	Osobitná situácia malých krajín	5
2.	FRAGMENTÁRNE VZŤAHY EÚ S MALÝMI KRAJINAMI	6
2.1.	Spoločné znaky	6
2.1.1.	Menové dohody	6
2.1.2.	Dohody o zdaňovaní príjmov z úspor	7
2.1.3.	Boj proti podvodom a výmena daňových informácií	7
2.2.	Andorra	7
2.2.1.	Colná únia	7
2.2.2.	Schengen	8
2.2.3.	Dvojstranné vzťahy so susednými krajinami	8
2.2.4.	Európska politika Andorry	8
2.3.	Monako	8
2.3.1.	Súčasť colného územia EÚ	8
2.3.2.	Schengen	9
2.3.3.	Dvojstranné vzťahy so susednou krajinou	9
2.3.4.	Európska politika Monaka	9
2.4.	San Maríno	9
2.4.1.	Colná únia	9
2.4.2.	Schengen	10
2.4.3.	Dvojstranné vzťahy so susednou krajinou	10
2.4.4.	Európska politika San Marína	10
3.	PREKÁŽKY, KTORÉ BRÁNIA VSTUPU NA VNÚTORNÝ TRH	10
3.1.	Voľný pohyb osôb	10

3.2.	Voľný pohyb služieb a sloboda usadiť sa pre spoločnosti.....	12
3.3.	Voľný pohyb tovaru	12
4.	PRESADZOVANIE A PODPORA ZÁUJMOV EÚ.....	13
4.1.	Viac hospodárskych a pracovných príležitostí pre občanov a spoločnosti EÚ.....	13
4.2.	Obojstranný prospech vyplývajúci z rovnakých podmienok.....	14
4.3.	Spolupráca pri naplňaní spoločných cieľov	14
5.	MOŽNOSTI UŽŠEJ INTEGRÁCIE.....	15
5.1.	Možnosť č. 1: status quo	15
5.2.	Možnosť č. 2: odvetvový prístup	16
5.3.	Možnosť č. 3: rámcová dohoda o pridružení	16
5.4.	Možnosť č. 4: účasť v Európskom hospodárskom priestore.....	17
5.5.	Možnosť č. 5: členstvo v EÚ.....	17
6.	ZÁVERY.....	18
6.1.	Horizontálne a inštitucionálne otázky	18
6.2.	Odporúčania	18

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Vzťahy EÚ s Andorrským kniežatstvom, Monackým kniežatstvom a Sanmarínskou republikou

Možnosti užšej integrácie s EÚ

1. ÚVOD

1.1. Vzťahy EÚ s Andorrou, Monakom a San Marínom na križovatke

V západnej Európe sa nachádza niekoľko nezávislých a rozlohou malých štátov, ktoré nie sú členmi EÚ: Andorrské kniežatstvo, Sanmarínska republika, Monacké kniežatstvo, Lichtenštajnské kniežatstvo a Vatikánsky mestský štát¹. EÚ udržiava so všetkými týmito krajinami vzťahy v súlade s článkom 8 ZEÚ².

Tieto vzťahy sú, pokiaľ ide o ich rozsah a inštitucionálny rámec, rozdielne. Napríklad Lichtenštajnsko je členom Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) a na základe Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP), ktorá mu poskytuje prístup na vnútorný trh EÚ, je úzko späté s EÚ. V decembri 2011 sa tiež pripojilo k schengenskému priestoru. Naopak, vzťahy EÚ s Andorrou, Monakom a San Marínom (ďalej len „malé krajiny“) sa riadia množstvom dohôd, ktoré upravujú vybrané oblasti *acquis* a politik EÚ.

V decembri 2010 Rada dospela k záveru, že vzťahy s týmito tromi krajinami sú „**rozsiahle, avšak fragmentárne**“³, keďže stále existujú prekážky, ktoré bránia nerušenému pohybu osôb, tovaru a služieb do a z EÚ. To spôsobuje množstvo praktických problémov občanom a podnikom EÚ, ako aj občanom a podnikom malých krajín. Rada si preto vyžiadala „analýzu možností a spôsobov ich postupnej integrácie do vnútorného trhu“.

Rada prijala prvú správu v júni 2011 počas maďarského predsedníctva. Vyzvala Európsku službu pre vonkajšiu činnosť a Komisiu, aby prehľadili svoje analýzy vrátane preskúmania „**prípadného nového inštitucionálneho rámca** vzťahov, pričom je potrebné zohľadniť význam jednotného prístupu ku všetkým trom krajinám“⁴.

Všetky tri malé krajiny vyjadrili želanie **posilniť svoje vzťahy** s EÚ, hoci s určitými rozdielmi, pokiaľ ide o rozsah a obsah. Andorra vyjadrila ochotu zvážiť rôzne možnosti s výnimkou prístupu k EÚ, pričom by do istej miery uprednostnila rámcovú dohodu o

¹ Toto oznámenie sa nezaobera vzťahmi EÚ s Vatikánskym mestským štátom a Lichtenštajnským kniežatstvom.

² V článku 8 ZEÚ sa stanovuje, že EÚ „rozvíja osobitné vzťahy so susednými krajinami s cieľom vytvoriť priestor prosperity a dobrého susedstva, ktorý je založený na hodnotách Únie a charakterizovaný blízkymi a mierovými vzťahmi založenými na spolupráci“. Podľa vyhlásenie č. 3 k článku 8 Zmluvy o Európskej únii „Únia zohľadní osobitnú situáciu malých krajín, ktoré s ňou udržiavajú osobitne blízke vzťahy“.

³ Závery Rady o vzťahoch EÚ s krajinami EZVO zo 14. decembra 2010.

⁴ „Vzťahy EÚ s Andorrským kniežatstvom, Sanmarínskou republikou a Monackým kniežatstvom – Správa predsedníctva pre Radu, 14. jún 2011, dokument Rady č. 11466/11, bod 14.“

pridružení. Monako tiež vyjadrilo záujem ďalej diskutovať o možnostiach užšej integrácie do vnútorného trhu. San Maríno vyjadrilo ochotu zvážiť širokú škálu možností posilnenej európskej integrácie, od členstva v EHP až po uzavretie mnohostrannej alebo dvojstrannej rámcovej dohody o pridružení s EÚ. Všetky tri krajiny si v rámci vzťahov s EÚ žiadajú zachovať svoje **špecifiká a identitu**.

Vzhľadom na pretrvávajúci záujem malých krajín⁵ o užšiu integráciu s EÚ sa v tomto oznámení skúmajú vzťahy EÚ s Andorrou, Monakom a San Marínom a poskytuje sa niekoľko odporúčaní, ako by takúto integráciu bolo možné dosiahnuť. Komisia sa snaží prostredníctvom tohto oznámenia spoznať názory na uvedené odporúčania, na základe ktorých rozhodne o ďalších krokoch v tomto procese.

1.2. Osobitná situácia malých krajín

Andorra, Monako a San Maríno sú v mnohom **podobné**. Sú to nezávislé štáty s malou rozlohou a nízkym počtom obyvateľov a ich jedinými susedmi sú členské štáty EÚ⁶, s ktorými majú vďaka spoločnej histórii a kultúrnej blízkosti veľmi blízke vzťahy. Finančné služby a cestovný ruch (často v spojení s maloobchodnými službami) sú základom ich ekonomík, hoci možno pozorovať určité náznaky hospodárskej diverzifikácie. Tieto krajiny sú všetky parlamentnými demokraciami a sú členmi Organizácie Spojených národov (OSN), Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE).

Existujú však medzi nimi aj významné geografické a demografické **rozdiely**.

- Andorra je najväčšia rozlohou (468 km²) aj počtom obyvateľov (približne 78 100). Od najbližšieho veľkého mesta je dosť vzdialená a so susedným Španielskom a Francúzskom ju spájajú len dve hlavné cesty.
- Monako hraničí s Francúzskom a má asi 36 300 obyvateľov. S rozlohou 1,95 km² je po Vatikánskom mestskom štáte druhým najmenším štátom na svete.
- San Maríno sa nachádza na vrchole hory a je enklávou v rámci Talianska. Má rozlohu 61,2 km² a približne 32 300 obyvateľov.

Ďalšie rozdiely sa týkajú ich úradných jazykov a ústavných, právnych a politických systémov.

- Andorra je spolukniežatstvo, na ktorého čele stoja ako spolukniežatá francúzsky prezident a biskup zo Seo de Urguel (Španielsko).
- Monako je konštitučnou monarchiou a na základe mnohých dvojstranných dohôd je úzko prepojené s Francúzskom.
- San Maríno je republikou a má blízky vzťah s Talianskom.

⁵ Analýza v tomto oznámení vychádza z neformálnej výmeny názorov so všetkými tromi malými krajinami na pracovnej úrovni.

⁶ Hoci Monako má prístav v Stredozemnom mori.

2. FRAGMENTÁRNE VZŤAHY EÚ S MALÝMI KRAJINAMI

2.1. Spoločné znaky

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že EÚ má s malými krajinami **veľmi dobré vzťahy**. EÚ je s veľkým náskokom ich najväčším obchodným a investičným partnerom. Malé krajiny nevedú s EÚ oficiálne žiaden politický dialóg na vysokej úrovni, ale ich diplomatické misie sú akreditované pri EÚ na úrovni veľvyslancov a vysokí predstavitelia ich vlád občas cestujú do Bruselu na stretnutia so svojimi partnermi v EÚ⁷. Žiadna delegácia EÚ však nie je akreditovaná v ani jednej z malých krajín⁸. EÚ je v každej krajine zastúpená jedným zo svojich členských štátov⁹.

Pokiaľ ide o **právny rámec** vzťahov s týmito krajinami, dvojstranný obchod s tovarom medzi EÚ a týmito tromi malými krajinami upravujú dohody o colnej únii: Monako má takúto dohodu s Francúzskom a je súčasťou colného územia EÚ, zatiaľ čo San Maríno a Andorra uzavreli dohodu o colnej únii s EÚ. Okrem toho EÚ uzavrela so všetkými tromi malými krajinami menové dohody a dohody o zdaňovaní príjmov z úspor. Komisia tiež navrhla, aby sa s nimi rokovalo o dohodách o boji proti podvodom a dohodách o výmene daňových informácií¹⁰.

2.1.1. Menové dohody

EÚ má v súčasnosti uzavreté **menové dohody**¹¹ so všetkými malými štátmi. Tieto dohody im umožňujú používať euro ako zákonné platidlo a raziť euromince až do stanovenej maximálnej hodnoty. Výmenou za to sa malé krajiny zaviazali postupne začleniť do svojich vnútroštátnych právnych predpisov príslušné *acquis* EÚ¹², ktoré sa týka eurobankoviek a euromincí, bankového a finančného práva, predchádzania praniu špinavých peňazí, podvodov a falšovania a poskytovania štatistických informácií. Malé krajiny prijali výlučnú právomoc Súdneho dvora EÚ rozhodovať všetky spory medzi stranami v súvislosti s uvedenými dohodami.

⁷ Napríklad minister zahraničných vecí Andorry navštívil Brusel v januári 2012 a minister zahraničných vecí San Marína v júli 2012.

⁸ Pre porovnanie, delegácia EÚ v Berne je akreditovaná pre susedné Lichtenštajnsko.

⁹ V Andorre a Monaku sa striedajú na základe rotačného systému každých šesť mesiacov. V San Maríne zastupuje EÚ Taliansko, ktoré je jediným členským štátom EÚ s veľvyslanectvom v tejto krajine.

¹⁰ Oznámenie Komisie o „konkrétnych spôsoboch posilnenia boja proti daňovým podvodom a daňovým únikom aj vo vzťahu k tretím krajinám“, COM(2012)351 final, Brusel, 27. jún 2012.

¹¹ Menová dohoda medzi Európskou úniou a Andorrským kniežatstvom (Ú. v. EÚ C 369, 17.12.2011, s. 1); Menová dohoda medzi Európskou úniou a Monackým kniežatstvom (Ú. v. EÚ C 310, 13.10.2012, s. 1); Menová dohoda medzi Európskou úniou a Sanmarínskou Republikou (Ú. v. EÚ C 121, 26.4.2012, s. 5).

¹² Ako sa stanovuje v prílohe ku každej dohode.

2.1.2. Dohody o zdaňovaní príjmov z úspor

EÚ uzavrela s tromi malými štátmi **dohody o zdaňovaní príjmov z úspor**¹³, v ktorých sa stanovujú opatrenia rovnocenné s opatreniami stanovenými v smernici 2003/48/ES o zdaňovaní príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov¹⁴. V tomto rámci príjmy z úspor vo forme výplat úrokov vykonaných v týchto štátoch v prospech vlastníkov požitkov, ktorí sú fyzickými osobami označenými za rezidentov členského štátu EÚ, musia podliehať zrážkovej dani, ktorú vyberajú vyplácajúci zástupcovia usadení na ich území a príjmy z ktorej sa z väčšej časti prevádzajú členským štátom, ktorých rezidentmi sú dotknuté fyzické osoby.

Konzultácie, ktoré sa v roku 2009 uskutočnili s príslušnými orgánmi Andorry, Monaka a San Marína, potvrdili, že tieto krajiny sú pripravené **zmeniť a doplniť svoje dohody** s EÚ v súlade s výsledkami revízie smernice o zdaňovaní príjmu z úspor. Hneď ako Rada prijme poverenie na rokovanie, začnú sa formálne rokovania o aktualizácii dohôd.

2.1.3. Boj proti podvodom a výmena daňových informácií

Na základe odporúčania Komisie Rada poverila Komisiu rokovaním o **dohodách o boji proti podvodom a o výmene daňových informácií** s Andorrou, Monakom a San Marínom¹⁵, pričom sa vychádza zo skúseností získaných v rámci podobných rokovaní s Lichtenštajnskom pri zohľadnení medzinárodného vývoja v tejto oblasti. Komisia uvažuje o dvojpilierových dohodách, ktoré by zahŕňali nielen opatrenia na boj proti podvodom, ale aj komplexnú spoluprácu v oblasti správy daní.

2.2. Andorra

2.2.1. Colná únia

EÚ s Andorrou uzavrela dohodu o vytvorení **colnej únie**¹⁶ pre priemyselný tovar. V dohode sa stanovuje, že andorrské poľnohospodárske výrobky dovážané do EÚ sú oslobodené od dovozného cla, zatiaľ čo Andorra je oprávnená vyberať dovozné clo na poľnohospodárske výrobky dovážané z EÚ. Dohoda sa osvedčila a v roku 2011 bol uzavretý **protokol**, ktorým sa pôsobnosť dohody rozširuje na colné bezpečnostné opatrenia.

Dohoda o spolupráci¹⁷ okrem toho stanovuje rámec pre spoluprácu v mnohých oblastiach, a to najmä v oblasti regionálnej politiky v Pyrenejach. V roku 1997 EÚ a Andorra uzavreli

¹³ Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Andorrským kniežatstvom upravujúca opatrenia rovnocenné s tými, ktoré sú ustanovené v Smernici rady 2003/48/ES o zdaňovaní príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov (Ú. v. EÚ L 359, 4.12.2004, s. 33); Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Monackým kniežatstvom ustanovujúca opatrenia rovnocenné tým, ktoré sú ustanovené v smernici Rady 2003/48/ES o zdaňovaní príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov (Ú. v. EÚ L 19, 21.1.2005, s. 55); Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Sanmarínskou republikou, upravujúca opatrenia rovnocenné s tými, ktoré ustanovuje smernica Rady 2003/48/ES o zdaňovaní príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov. Memorandum o porozumení (Ú. v. EÚ L 381, 28.12.2004, s. 33).

¹⁴ Ú. v. EÚ L 157, 26.6.2003, s. 38.

¹⁵ Zasadnutie Rady pre hospodárske a finančné záležitosti z 19. januára 2010 (dokument Rady č. 5400/10).

¹⁶ Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Andorrským kniežatstvom z 28. júna 1990 (Ú. v. ES L 374, 31.12.1990, s. 16); dohoda nadobudla platnosť 1. januára 1991.

¹⁷ Dohoda o spolupráci medzi Európskym spoločenstvom a Andorrským kniežatstvom (Ú. v. EÚ L 135, 28.5.2005, s. 14).

protokol o veterinárnych otázkach s cieľom zachovať tradičný obchod so živými zvieratami a živočíšnymi produktmi a zároveň zaistiť súlad s normami EÚ¹⁸. Andorra tak prevzala *acquis* týkajúce sa všeobecného potravinového práva a hygieny a rámcovú právnu úpravu v oblasti kontroly ochorení zvierat.

2.2.2. Schengen

Andorra nie je súčasťou schengenského priestoru. Na hraniciach Andorry s jej susedmi, Francúzskom a Španielskom, sa vykonávajú **hraničné kontroly**. Andorra však koordinuje svoje vízové požiadavky so schengenským priestorom a akceptuje schengenské víza. Vďaka pragmatickému prístupu členských štátov schengenského priestoru sa môžu andorrskí štátni príslušníci na vonkajších hraniciach EÚ podrobiť pasovej kontrole pri priehradke vyhradenej pre občanov členských štátov EÚ a EZVO.

2.2.3. Dvojstranné vzťahy so susednými krajinami

Andorra udržiava privilegované vzťahy s **Francúzskom a Španielskom**, ako aj s **Portugalskom** prostredníctvom dohôd vo viacerých oblastiach, medzi ktoré patrí voľný pohyb osôb, vzdelávanie či spravodlivosť a vnútorné záležitosti.

2.2.4. Európska politika Andorry

Andorra prejavilo **veľký záujem a odhodlanie** posilňovať svoju integráciu s EÚ.

V roku 2010 andorrská vláda vypracovala neoficiálny dokument, v ktorom vyjadrila svoje želanie prehĺbiť spoluprácu. V roku 2011 Andorra predložila EÚ memorandum obsahujúce oblasti, v ktorých podľa nej existovali prekážky pri vstupe na vnútorný trh. V júni 2012 prijala novelu zákona, ktorej cieľom bolo ešte viac otvoriť jej hospodárstvo investíciám.

Andorra sa **usiluje o prehĺbenie vzťahov s EÚ** rokovaním o novej dohode, ktorá zohľadní, že Andorra sa geograficky nachádza v rámci EÚ, ako aj jej špecifiká, možnosť uplatniť v niektorých oblastiach prechodné obdobia, a to aj v oblasti voľného pohybu osôb, ako aj účasť Andorry v programoch a agentúrach EÚ.

2.3. Monako

2.3.1. Súčasť colného územia EÚ

Monako má uzavretú colnú dohodu s Francúzskom, v dôsledku čoho je súčasťou **colného územia EÚ**¹⁹

Monako a EÚ tiež uzavreli **Dohodu o uplatnení určitých právnych aktov Spoločenstva na území Monackého kniežatstva**²⁰. Jej cieľom je uľahčiť predaj monackých liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie, kozmetických výrobkov a zdravotníckych

¹⁸ Protokol o veterinárnych otázkach, ktorým sa dopĺňa dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Andorrským kniežatstvom (Ú. v. ES L 148, 6.6.1997, s.16).

¹⁹ Článok 3 ods. 2 nariadenie Rady (EHS) č. 2913/92 z 12. októbra 1992, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Spoločenstva (Ú. v. ES L 302, 19.10.1992, s. 1).

²⁰ Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Monackým kniežatstvom o uplatnení určitých právnych aktov Spoločenstva na území Monackého kniežatstva (Ú. v. EÚ L 332, 19.12.2003, s. 42).

pomôcok na trhu EÚ. V dohode sa stanovuje uplatňovanie príslušného *acquis* v tejto oblasti na území Monaka.

2.3.2. Schengen

Monako nie je zmluvnou stranou Schengenského dohovoru. Na základe dvojstrannej zmluvy s Francúzskom²¹ sa však jeho územie nachádza vo vnútri vonkajších hraníc schengenského priestoru. Štátni príslušníci EÚ a Monaka preto môžu cestovať voľne bez víz v celom schengenskom priestore vrátane Monaka. V dohodách sa stanovujú potrebné bezpečnostné záruky a zavedenie kontrol na vonkajších hraniciach Monaka, ktoré vykonávajú francúzske orgány na oficiálnych hraničných priechodoch *Monaco-Heliport* a *Monaco-Port*. Monacké povolenia na pobyt sú okrem toho rovnocenné so schengenskými vízami.

2.3.3. Dvojstranné vzťahy so susednou krajinou

Monako má uzatvorené množstvo hospodárskych dohôd s Francúzskom, ktoré v niektorých prípadoch vedú k tomu, že Monako prijíma a uplatňuje tie isté pravidlá ako členské štáty EÚ. Napríklad keď Francúzsko prijme vnútroštátne právne predpisy, ktorými transponuje smernice EÚ v určitých oblastiach, na ktoré sa vzťahuje dvojstranná dohoda s Monakom, kniežatstvo uplatňuje v týchto oblastiach priamo tieto právne predpisy. To však neznamená, že Monako v týchto oblastiach získava automaticky prístup na vnútorný trh EÚ, ak nie je uzavretá dohoda s EÚ. Neexistujú tiež žiadne mechanizmy, ktoré by EÚ umožňovali monitorovať vykonávanie alebo stíhať porušovanie.

2.3.4. Európska politika Monaka

Monako vyjadrilo záujem o širší **prístup na vnútorný trh EÚ** v konkrétnych oblastiach, a to aj pokiaľ ide o voľný pohyb osôb a tovaru.

V roku 2012 Monako predložilo EÚ na túto tému memorandum, v ktorom uviedlo oblasti, v ktorých podľa neho existovali prekážky pri vstupe na vnútorný trh.

Monako je pripravené ďalej rokovať o možnosti uzatvorenia komplexnej dohody s EÚ o prístupe na vnútorný trh. Každá dohoda by musela zohľadňovať blízky vzťah Monaka s Francúzskom a jeho politické a geografické špecifiká.

2.4. San Maríno

2.4.1. Colná únia

EÚ a San Maríno uzavreli **dohodu o spolupráci a colnej únii**²², ktorou sa zriadila colná únia zahŕňajúca všetky kapitoly harmonizovaného systému, a teda aj poľnohospodárske

²¹ Dvomi dohodami vo forme výmeny listov medzi Monakom a Francúzskom, podpísanými 15. decembra 1997, sa upravil oddiel Dohovoru o dobrých susedských vzťahoch z 18. mája 1963 týkajúci sa vstupu, pobytu a usadenia sa cudzincov v Monaku podľa ustanovení Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda.

²² Dohoda o spolupráci a colnej únii medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Sanmarínskou republikou (Ú. v. ES L84, 28.3.2002, s. 43). Dohoda bola podpísaná 16. decembra 1991, ale nadobudla platnosť až 1. apríla 2002. V marci 2010 bola doplnená súhrnným rozhodnutím, ktoré prijal spoločný výbor ES – San Maríno, ktoré sa vzťahuje na colné opatrenia a veterinárne a rastlinolekárske záležitosti (Ú. v. EÚ L 156, 23.6.2010, s. 13).

produkty²³. Dohodou sa tiež stanovuje zásada nediskriminácie, pokiaľ ide o podmienky zamestnávania, a spolupráca v rôznych oblastiach, ako sú ochrana životného prostredia, cestovný ruch a kultúra.

2.4.2. Schengen

San Maríno nie je súčasťou schengenského priestoru, ale medzi Talianskom a San Marínom sa nevykonávajú **hraničné kontroly**. San Maríno nie je pridružené k vykonávaniu ďalších prvkov schengenského *acquis*, ako je policajná a justičná spolupráca.

2.4.3. Dvojstranné vzťahy so susednou krajinou

San Maríno uzavrelo s Talianskom viaceré dvojstranné dohody vrátane dohody o voľnom pohybe osôb²⁴, ktorá štátnym príslušníkom San Marína umožňuje pracovať a mať pobyt v Taliansku.

2.4.4. Európska politika San Marína

San Maríno prejavilo **veľký záujem a odhodlanie** posilňovať svoju integráciu s EÚ²⁵.

V roku 2011 San Maríno predložilo EÚ memorandum, v ktorom uviedlo oblasti, v ktorých podľa neho existovali prekážky pri vstupe na vnútorný trh.

San Maríno vyjadrilo ochotu zvážiť rôzne možnosti užšej integrácie do EÚ. San Maríno sa **usiluje o prehĺbenie vzťahov s EÚ** rokovaním o novej dohode, ktorá zohľadní skutočnosť, že San Maríno sa geograficky nachádza v EÚ, ako aj špecifiká tejto krajiny.

3. PREKÁŽKY, KTORÉ BRÁNI VSTUPU NA VNÚTORNÝ TRH

Občania a podniky všetkých troch malých krajín majú **obmedzený prístup** na vnútorný trh EÚ (pre podrobnosti vid' pripojený pracovný dokument útvarov Komisie). Najproblematickejšími oblasťami sú voľný pohyb osôb a služieb a sloboda usadiť sa. Tovar pochádzajúci z malých krajín môže tiež naraziť na prekážky, pokiaľ ide o voľný pohyb tovaru, pretože normy a právne predpisy EÚ môžu brániť predaju tohto tovaru na trhu EÚ. Hlbšia integrácia s malými krajinami by priniesla prospech aj občanom a podnikateľom v EÚ. Občania EÚ napríklad v súčasnosti potrebujú na prácu a/alebo pobyt v malých krajinách povolenie.

3.1. Voľný pohyb osôb

Malé krajiny majú veľmi blízke vzťahy so svojimi susedmi. Z historického hľadiska z ich územia a cez ich územie prúdili ľudia i tovar. A hoci tieto malé krajiny uzavreli dohody o voľnom pohybe osôb so svojimi susedmi, nemajú žiadne rovnocenné dohody s EÚ, ktoré by umožňovali voľný pohyb ich štátnych príslušníkov v EÚ. To je často pre občanov týchto

²³ Kapitoly 1 – 24 harmonizovaného systému.

²⁴ Dvojstranná dohoda o priateľstve a dobrých susedských vzťahoch z 31. marca 1939 [zákon zo 6. júna 1939, č.1320 (1)].

²⁵ V San Marine prebieha živá interná diskusia o členstve v EÚ. V roku 2010 vznikla iniciatíva za vypísanie referenda o tom, či by vláda mala podať žiadosť o členstvo v EÚ. Sanmarínsky ústavný súd nedávno rozhodol, že referendum je prípustné, nie je však jasné, kedy sa uskutoční.

krajín prekážkou, ktorá im bráni zamestnať sa, študovať, začať podnikat' alebo investovať v EÚ.

V prípade pobytu presahujúceho tri mesiace sa vyžaduje povolenie na pobyt. To sa poskytuje na základe prísnych kritérií, ako sú napríklad dostatočné ekonomické zdroje a ubytovanie. V súčasnosti sa podmienky na získanie povolenia líšia v závislosti od členského štátu a typu zamestnania²⁶. Zložité postupy získavania povolenia na pobyt sa považujú za prekážku brániacu zamestnaniu v členských štátoch EÚ. Je zložité získať od podnikov predbežné potvrdenie o prijatí do zamestnania, ktoré je potrebné pre podanie žiadosti o povolenie na pobyt. Pokiaľ ide o práva pracovníkov, v dohodách s Andorrou a San Marínom sa stanovuje len nediskriminácia vo vzťahu k pracovným podmienkam²⁷.

Malé štáty okrem požiadaviek týkajúcich sa povolenia na pobyt a pracovného povolenia poukázali na ďalšie problémy v oblasti voľného pohybu osôb, a to osobitne na neexistenciu týchto práv, ktoré sú zaručené občanom EÚ²⁸:

- právo zostať v EÚ po ukončení ekonomickej činnosti,
- právo na pobyt a vykonávanie ekonomickej činnosti pre rodinných príslušníkov,
- voľný pohyb osôb na účely vzdelávania a výskumu²⁹,
- možnosti prístupu k programom EÚ vrátane financovania výskumu a výmen študentov³⁰,
- koordinácia sociálneho zabezpečenia³¹ a vzájomné uznávanie odborných kvalifikácií³².

²⁶ Prist'ahovalectvo je spoločnou právomocou EÚ a jej členských štátov. O prijímaní štátnych príslušníkov tretích štátov sa rozhoduje na vnútroštátnej úrovni, zatiaľ čo niektoré práva a podmienky sú harmonizované na úrovni EÚ.

²⁷ Článok 5 dohody o spolupráci s Andorrou a článok 20 dohody o spolupráci a colnej únii so San Marínom.

²⁸ Pokiaľ sa neuvádza inak, práva ustanovené v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov (Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77).

²⁹ Za podmienok uvedených v článku 7 smernice 2004/38/ES.

³⁰ Článok 18 ZFEÚ.

³¹ V rámci EÚ je príslušným právnym predpisom nariadenie 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia. Systémy sociálneho zabezpečenia týchto troch krajín nie sú koordinované so systémami členských štátov; v istých prípadoch však štátni príslušníci uvedených troch štátov môžu využívať koordináciu medzi právnymi predpismi členských štátov [nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1231/2010 z 24. novembra 2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004, a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti (Ú. v. EÚ L 344, 29.12.2010, s. 1)].

³² V rámci EÚ smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Ú. v. EÚ L255, 30.9.2005, s. 22) poskytuje osobám, ktoré získali odbornú kvalifikáciu v jednom členskom štáte, právo, za podmienok stanovených v smernici, na prístup k tomu istému povolaniu a na jeho výkon v inom členskom štáte s rovnakými právami, ako majú štátni príslušníci tohto členského štátu.

3.2. Voľný pohyb služieb a sloboda usadiť sa pre spoločnosti

Malé krajiny čelia **značným prekážkam** v oblasti voľného pohybu služieb a slobody usadiť sa. Tieto slobody nie sú upravené žiadnej z dohôd uzavretých s EÚ. Spoločnosti usadené v malých krajinách najmä nemajú právo priamo poskytovať služby v Únii.

Neexistujú žiadne obmedzenia, pokiaľ ide o zakladanie dcérskych spoločností v členských štátoch EÚ spoločnosťami z malých krajín, ktoré chcú vykonávať ekonomickú činnosť alebo investovať v Únii. Zriadenie obchodného zastúpenia v Únii však môže podliehať obmedzeniam. Právo usadiť sa sa na právnické osoby (rovnako ako ani na fyzické osoby) z tretích krajín nevzťahuje.

Po **založení** dcérskej spoločnosti v jednom členskom štáte môže dotknutý subjekt poskytovať služby vo všetkých členských štátoch bez diskriminácie v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a právnymi predpismi EÚ³³. V prípade spoločností so sídlom v malých krajinách však môže usadenie v EÚ zvýšiť ich náklady z dôvodu potreby hospodárskej prítomnosti a súvisiacich správnych postupov. Prítomnosť v EÚ môže byť nevyhnutná aj vzhľadom na potrebu vyhovieť požiadavkám právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa (napríklad popredajný zákaznícky servis v EÚ). Tieto obmedzenia môžu odradiť najmä malé podniky a mikropodniky od podnikania v EÚ³⁴.

3.3. Voľný pohyb tovaru

Dvojstranný obchod s tovarom medzi EÚ a tromi malými krajinami je jednoduchší vďaka dohodám o colnej únii: Monako má colnú dohodu s Francúzskom a je súčasťou colného územia EÚ, zatiaľ čo San Maríno a Andorra majú uzavreté dohody o colnej únii s EÚ. Napriek tomu sa však malé krajiny stretávajú s prekážkami prístupu na trh vo forme technických prekážok obchodu. Aby sa tovar z týchto krajín mohol predávať na trhu EÚ, musí spĺňať **normy a pravidlá** vnútorného trhu EÚ, napríklad v súvislosti s bezpečnosťou výrobkov a ochrany spotrebiteľa.

Spoločnosti sídlia v malých krajinách môžu čeliť prekážkam pri predaji svojho tovaru v EÚ aj v prípade, keď malá krajina, v ktorej sa nachádza hlavná prevádzka, jednostranne prevzala príslušné *acquis* EÚ – uzavretie dohody s EÚ je vo väčšine prípadov stále potrebné najmä preto, aby sa potvrdilo, že právne predpisy a ich vykonávanie zodpovedajú normám EÚ. Okrem toho aj v prípade, keď malá krajina uzavrela dohodu s EÚ, je potrebné ju aktualizovať, aby držala krok s vývojom právnych predpisov EÚ.

Vzhľadom na to, že Andorra a San Maríno sú tretími krajinami, vzťahujú sa na ne štandardné colné režimy vrátane colných vyhlásení. Tieto formality môžu spôsobiť zdržania.

³³ Rovnako ako v prípade štátnych príslušníkov a spoločností z EÚ sa však naň môžu vzťahovať určité záruky, ako je napríklad formálna registrácia v profesijnej organizácii.

³⁴ Pokiaľ ide o fyzické osoby, štátni príslušníci malých krajín potrebujú povolenie, aby mohli žiť a pracovať (či už ako zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činné osoby) v členskom štáte EÚ (viď oddiel o voľnom pohybe osôb). V praxi tak právne predpisy v oblasti prisťahovalectva môžu predstavovať prekážku poskytovania služieb spoločnosťami alebo osobami sídlacimi v malých krajinách.

4. PRESADZOVANIE A PODPORA ZÁUJMOV EÚ

V predchádzajúcom oddiele boli stručne opísané ťažkosti, s ktorými sa stretávajú občania a spoločnosti troch malých krajín v súvislosti s prístupom na vnútorný trh EÚ. Hoci v mnohých ohľadoch sa záujmy týchto krajín a EÚ zhodujú a obe strany môžu zo vzájomnej spolupráce profitovať, existujú určité oblasti, v ktorých EÚ čelí problémom, ktoré je v rámci spoločných vzťahov potrebné vyriešiť.

4.1. Viac hospodárskych a pracovných príležitostí pre občanov a spoločnosti EÚ

Európska rada nedávno poukázala na „zvýšené napätie“, ktoré spomaľuje oživenie hospodárstva Európe vrátane krízy súvisiacej so štátnym dlhom, slabosti finančného sektora a pretrvávajúceho nízkeho rastu³⁵. V reakcii na túto situáciu prijala „**Pakt pre rast a zamestnanosť**“, v ktorom sa uvádzajú opatrenia, ktoré majú prijať členské štáty a EÚ s cieľom oživiť rast, investície a zamestnanosť. V pakte sa obzvlášť zdôrazňuje potreba mobilizovať na tento účel všetky stimuly, nástroje a politiky na „každej úrovni správy“ v EÚ³⁶. V októbri 2012 Európska rada vyzvala na urýchlené a energické kroky zamerané na výsledky, ktorými sa zabezpečí úplné a rýchle vykonanie paktu³⁷.

Malé krajiny s počtom obyvateľov spolu asi 150 000 a vysokým priemerným HDP na obyvateľa výrazne **prispievajú do ekonomiky** v príslušných regiónoch a za ich hranicami. Andorra je napríklad významnou nákupnou a turistickou destináciou v Pyrenejach, ktorá ročne priláka okolo 8 miliónov návštevníkov. Podobne je populárnou turistickou destináciou v Taliansku San Maríno s viac ako 2 miliónmi návštevníkov ročne. Do Monaka, ktoré je vo svojom regióne významným zamestnávateľom, každý deň za prácou dochádza 45 000 cezhraničných pracovníkov zo susedného Francúzska a neďalekého Talianska.

Občania EÚ, ktorí chcú v týchto krajinách pracovať ako zamestnanci alebo sa v nich usadiť ako samostatne zárobkovo činné osoby, naďalej čelia veľkým prekážkam, a to najmä v podobe požiadaviek týkajúcich sa pracovných povolení a povolení na pobyt. Malé krajiny taktiež obmedzujú zahraničné investície. Občania a spoločnosti EÚ by mali zo zrušenia týchto obmedzení prospech.

V hospodárstve všetkých troch krajín zohráva významnú úlohu odvetvie finančných služieb a zo všetkých troch prúdia investície do EÚ: na území Andorry, Monaka a San Marína má spolu sídlo viac ako 50 bánk, ktoré spravujú majetok klientov vo výške viac ako 100 miliárd eur. Tieto krajiny sa okrem toho čoraz viac usilujú o **diverzifikáciu svojich ekonomík** a podporujú odvetvia s vysokou pridanou hodnotou³⁸. Prekážky, ktorým tieto štáty čelia pri vstupe na vnútorný trh EÚ, naznačujú, že v týchto krajinách existuje **nevyužitý potenciál** ako hnacia sila rastu, investícií, inovácií a zamestnanosti, z ktorých by EÚ mohla profitovať.

Odstránenie prekážok, ktoré bránia obchodu a hospodárskej aktivite medzi EÚ a malými krajinami, by okrem ďalších aktivít mohlo prispieť k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa

³⁵ Závery Európskej rady, Brusel, 29. jún 2012, EUCO 76/12.

³⁶ V pakte má významné miesto aj daňová politika: „Urýchlene sa musí dosiahnuť dohoda o smerniciach na rokovania o dohodách o zdaňovaní príjmu z úspor s tretími krajinami“. Medzi uvedené krajiny patria aj malé krajiny.

³⁷ Závery Európskej rady, Brusel, 19. október 2012, EUCO 156/12.

³⁸ San Maríno a Monako napríklad vyrábajú kozmetiku a v Andorre a Monaku sídlia výrobcovia zubných implantátov.

2020³⁹ a Paktu pre rast a zamestnanosť v susedných regiónoch EÚ. To by bolo zároveň v súlade s obchodnou politikou EÚ, ktorú Komisia vymedzila v oznámení „Obchod, rast a svetové záležitosti“ z roku 2010. Okrem toho existujú významné dôkazy, že rozšírenie vnútorného trhu **posilňuje hospodársky rast** všetkých jeho účastníkov. Odstránenie prekážok obchodu medzi EÚ a malými krajinami by mohlo prispieť k ďalšiemu zvýšeniu dynamiky hospodárskeho rastu na vnútornom trhu.

4.2. Obojstranný prospech vyplývajúci z rovnakých podmienok

Základom vnútorného trhu EÚ sú **spoločné pravidlá a normy** a dôsledná politika ich presadzovania a správy. V zásade by rozšírenie *acquis* vnútorného trhu EÚ na malé krajiny malo byť prospešné pre EÚ, ako aj pre tieto krajiny, pretože by sa tak zaistili rovnaké podmienky pre podniky i osoby. Je v záujme EÚ podporovať susedné krajiny pri prijímaní právneho rámca, ktorý je zlučiteľný s právnym rámcem EÚ. V tejto súvislosti nemožno podceňovať význam **správnej transpozície a presadzovania *acquis*** ako nevyhnutnej podmienky riadneho fungovania vnútorného trhu. Spoločný právny rámec by uľahčil riešenie spoločných výziev v rôznych oblastiach od ochrany spotrebiteľa až po otázky životného prostredia.

4.3. Spolupráca pri napĺňaní spoločných cieľov

Existuje potenciál na posilnenie spolupráce s malými krajinami pri realizácii širokého spektra spoločných cieľov v oblasti politiky, hospodárstva, životného prostredia a kultúry (pre podrobnosti vid' pripojený pracovný dokument útvarov Komisie). V oblasti regionálnej politiky dohoda medzi EÚ a Andorrou uľahčila spoluprácu medzi Španielskom, Francúzskom a Andorrou v súvislosti s operačným programom pre cezhraničnú spoluprácu v Pyrenejach⁴⁰ v rámci regionálnej politiky EÚ. Existuje potenciál na prehĺbenie tejto spolupráce, z čoho by mali prospech ľudia žijúci v tomto regióne.

Obe strany môžu mnoho získať spolupracou v otázkach spoločného záujmu, akými sú **transparentnosť a výmena informácií** v oblasti daní a boja proti trestnej činnosti vrátane daňových podvodov⁴¹, daňových únikov a prania špinavých peňazí. Je dôležité chrániť legálne hospodárstvo pred prenikaním trestnej činnosti a korupciou, a teda prijímať rozhodné kroky na rozvoj účinného systému na vyhľadanie, zmrazenie a konfiškáciu majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Presadzovanie práva a justičná spolupráca umožňujúce jednoduchšiu konfiškáciu majetku budú viesť k obmedzeniu trestnej činnosti, pretože jasne ukážu, že trestná činnosť sa nevypláca.

V oblasti ochrany životného prostredia by užšia spolupráca medzi EÚ a malými krajinami mohla priniesť hmatateľné výsledky. Monako sa napríklad podieľa na medzinárodných iniciatívach na ochranu morských ekosystémov a biodiverzity a je aktívne aj v iných námorných otázkach, ktoré sú v záujme EÚ. Bolo by užitočné zistiť, či existuje priestor pre pravidelnejšie konzultácie v tejto oblasti.

³⁹ Oznámenie Komisie „Európa 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, Brusel 3.3.2010, KOM(2010) 2020 v konečnom znení.

⁴⁰ Rozpočet na roky 2007 – 2013: 168 mil. EUR.

⁴¹ Oznámenie Komisie o „konkrétnych spôsoboch posilnenia boja proti daňovým podvodom a daňovým únikom aj vo vzťahu k tretím krajinám“, COM(2012) 351 final, Brusel, 27. jún 2012.

Pokiaľ ide o **zahraničnú a bezpečnostnú politiku**, neexistuje žiadna dohoda s malými krajinami o zosúladiť ich pozícií s pozíciami a vyhláseniami EÚ, avšak k takémuto zosúladiť dochádza v niektorých konkrétnych prípadoch z ich vlastného podnetu. Okrem toho viaceré delegácie EÚ pri medzinárodných organizáciách udržiavajú kontakty s malými krajinami. Na pôde OSN v New Yorku sa delegácia EÚ každý mesiac stretáva s malými krajinami, ktoré sú súčasťou skupiny „Priatelia Únie“. Spoluprácu v tejto oblasti by bolo možné rozšíriť. V tejto súvislosti malé krajiny vyslali pozitívny signál, keď v roku 2010 hlasovali za rezolúciu Valného zhromaždenia OSN o posilnenom štatúte pozorovateľa, ktorej návrh predložila EÚ. Dohoda s malými krajinami by mohla ustanoviť systematickejšiu spoluprácu a výmenu informácií v najvýznamnejších medzinárodných organizáciách. Andorrské predsedníctvo vo Výbore ministrov Rady Európy (9. november 2012 – 16. máj 2013) môže byť prvou príležitosťou na preskúmanie spôsobov, ako posilniť spoluprácu medzi EÚ a malými krajinami v oblasti presadzovania a posilňovania demokracie a ľudských práv v Európe.

5. MOŽNOSTI UŽŠEJ INTEGRÁCIE

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, je možné aj žiaduce usilovať sa o vyššiu mieru integrácie malých krajín do vnútorného trhu.

Užšia integrácia by zaistila **najväčšiu možnú slobodu** pohybu občanov a podnikov medzi malými krajinami a EÚ, a to najmä vďaka jasnejšiemu a bezpečnejšiemu právnemu prostrediu. To by zase pomohlo posilniť **vhodné základy hospodárskeho rastu** a tvorby pracovných miest v častiach EÚ, ako aj v malých krajinách. Týkalo by sa to najmä susedných regiónov EÚ, v ktorých malé krajiny už dnes zamestnávajú tisícky občanov EÚ vrátane cezhraničných pracovníkov. Širší prístup na vnútorný trh by túto dynamiku mohol ešte viac podporiť. Tento prístup by tiež podporil hospodársku diverzifikáciu týchto krajín a bol by podnetom pre zrušenie bankového tajomstva a vzdanie sa štatútu daňových rajov. To by viedlo k výraznému zvýšeniu daňových príjmov smerujúcich do štátnej pokladnice členských štátov EÚ a k posilneniu právneho rámca zameraného proti nezákonným finančným aktivitám.

V každom prípade by EÚ pri navrhovaní svojej politiky mala zohľadniť **špecifiká malých krajín**. Všetky tieto krajiny sa nachádzajú v srdci Európy, udržiavajú osobitne blízke vzťahy s EÚ a majú veľmi tesné väzby so svojimi susedmi. Z pohľadu EÚ je preto vhodné preskúmať spôsoby ich užšej integrácie do vnútorného trhu. V tomto oddiele sa hodnotia možnosti, ktoré má EÚ k dispozícii na dosiahnutie týchto cieľov, od tých najskromnejších až po tie najambicióznejšie.

5.1. Možnosť č. 1: status quo

Táto možnosť by bola pokračovaním súčasného prístupu bez uzavretia akýchkoľvek nových dohôd týkajúcich sa vnútorného trhu. V dôsledku tohto prístupu by bol prístup malých krajín na vnútorný trh aj naďalej len veľmi obmedzený. Voľba tejto možnosti by tak mohla mať dosah na ich celkové vzťahy s EÚ. Ochota rokovať o nových dohodách v oblastiach záujmu EÚ by mohla byť negatívne ovplyvnená. V rámci existujúcich dohôd sa nepodarilo zabrániť vytváraniu administratívnej záťaže pre tieto štáty, ktorá je neprimeraná prínosom pre EÚ. Navyše, vo viacerých oblastiach by tieto dohody boli naďalej zdrojom právnej neistoty pre občanov a hospodárske subjekty.

5.2. Možnosť č. 2: odvetvový prístup

Táto možnosť by spočívala v uzavretí odvetvových dohôd umožňujúcich prístup k časťam vnútorného trhu, napríklad v oblasti voľného pohybu osôb alebo služieb. Na dosiahnutie úplnej integrácie malých krajín by bolo možné uzatvoriť samostatné dohody s každou krajinou v rôznych oblastiach, ako sú:

- voľný pohyb osôb,
- sloboda usadiť sa a voľný pohyb služieb (alebo prípadne osôb a služieb spolu),
- colná únia a voľný pohyb tovaru,
- sprievodné opatrenia, horizontálne politiky a ďalšie oblasti spolupráce.

Tieto dohody by museli byť doplnené ustanoveniami o spoločných hodnotách a inštitúciách, aby sa vytvoril solídny základ vzťahov a zaistilo bezproblémové fungovanie dohôd.

Tento prístup by si preto vyžiadal dohodnutie a uzavretie až 18 samostatných dohôd s tromi krajinami (tri v každej oblasti politiky). Tento prístup by tiež mohol umožniť prispôsobenie ustanovení dohody osobitným potrebám každej krajiny a mohol by poskytnúť určitú mieru flexibility. Etapovitý prístup by najmä umožnil postupnú integráciu malých krajín do spoločne dohodnutých pilierov vnútorného trhu.

Tento prístup má však aj viaceré **nevýhody**. Po prvé, nie je v záujme EÚ dohodnúť a uzatvoriť taký veľký počet dohôd, pretože úsilie, ktoré by bolo potrebné na rokovania vynaložiť, by sa v porovnaní s jednou dohodou znásobilo. Po druhé, prístup založený na odvetvových dohodách, ktorými by sa riešili otázky, ktoré sú z pohľadu malých krajín najnaliehavejšie, by neposkytol komplexné riešenie problémov, ktorým čelia, a nebol by vhodný na riešenie výziev, ktoré sa môžu objaviť v budúcnosti. Okrem toho ak by sa jednotlivé malé krajiny rozhodli pre prístup na trh v iných oblastiach politiky, výsledkom by boli rozdielne dohody s každou krajinou a nesúrodá sieť nesúvisiacich dohôd, ktoré by bolo zložité spravovať. Skúsenosti EÚ z jej vzťahov s inými významnými partnermi ukazujú, že medzi nevýhody odvetvového prístupu patrí prílišná zložitosť a právna neistota⁴².

5.3. Možnosť č. 3: rámcová dohoda o pridružení

Rámcová dohoda o pridružení by mohla malým krajinám zaistiť vysoký stupeň integrácie vrátane čiastočného alebo úplného prístupu k vnútornému trhu EÚ, jeho sprievodným opatreniam a horizontálnym politikám. Mohla by tiež upravovať účasť v iných oblastiach činnosti EÚ. Stanovili by sa v nej základné hodnoty, zásady a inštitucionálne základy vzťahu. Dohoda by mohla mať podobu jedinej viacstrannej dohody medzi EÚ a tromi malými krajinami, možno podľa vzoru **Európskeho hospodárskeho priestoru** (EHP). Uzavretie dvojstrannej zmluvy s každou z malých krajín by bolo teoreticky možné, ale nie žiaduce z dôvodu väčšej komplexnosti a tendencie k neodôvodnenej diferenciacii, ako sa uvádza v bode 5.2 vyššie. Ďalšou výhodou tejto možnosti by bolo, že by trom malým krajinám umožnila upraviť svoje vzájomné vzťahy.

⁴² Závety Rady z decembra 2010 o vzťahoch EÚ s krajinami EZVO.

Táto možnosť by si vyžadovala vypracovanie vhodného **inštitucionálneho rámca**. Ak by to bolo možné, najvhodnejšie by bolo riešenie, ktoré by sa zakladalo na dôveryhodnosti a efektívnosti existujúcich štruktúr. Mohli by sa stanoviť osobitné správne dojednania, ktoré by napríklad mohli zahŕňať mechanizmus konzultácie s malými krajinami v súvislosti s návrhmi právnych predpisov EÚ, ktoré sa ich zvlášť dotýkajú („účasť v procese rozhodovania“), ako aj ich účasť na programoch EÚ a v jej agentúrach so štatútom pozorovateľov. V každom prípade na to, aby mohla rámcová dohoda o pridružení fungovať, by bolo potrebné nájsť uspokojivé riešenie, ktoré by zaistilo, že v týchto krajinách budú platiť všetky príslušné časti *acquis*, že malé krajiny alebo orgány nimi poverené budú toto *acquis* skutočne vykonávať a presadzovať a že uplatňovanie *acquis* sa bude monitorovať a v prípade potreby vo vzťahu k týmto krajinám aj presadzovať⁴³. Ak bude možné vypracovať vhodný inštitucionálny rámec, ide vo všeobecnosti o **realizovateľnú možnosť**, ktorá by sa mala podrobnejšie preskúmať.

5.4. Možnosť č. 4: účasť v Európskom hospodárskom priestore

Táto možnosť by zahŕňala úplnú integráciu do vnútorného trhu na tom istom základe ako v prípade krajín EHP, ktoré nie sú členmi EÚ. Táto možnosť má viacero výhod, medzi ktoré patrí jednoduchosť a spoľahlivosť, vyplývajúce z použitia existujúcej a osvedčenej dohody a inštitucionálneho rámca. Keďže však Dohoda o Európskom hospodárskom priestore bola uzavretá medzi dvomi už existujúcimi obchodnými a hospodárskymi priestormi (EÚ a EZVO), bolo by v zásade nevyhnutné, aby sa malé krajiny pred prístupom k EHP najprv stali členmi jedného z nich⁴⁴.

Členstvo v EÚ sa posudzuje nižšie, takže zostáva prístupie prostredníctvom EZVO. EÚ by o možnosti rozšírenia EZVO na malé krajiny musela rokovať s Islandom, Lichtenštajnskom, Nórskom a Švajčiarskom. Ďalšou výhodou tejto možnosti by bolo, že by posilnila členskú základňu EZVO – EHP, ktorá by sa v prípade prístupu Islandu k EÚ obmedzila len na dve krajiny (Nórsko a Lichtenštajnsko). Rozšírenie EHP by si vyžiadalo opätovné prerokovanie Dohody o EHP, okrem iného kvôli potrebe prispôbiť inštitúcie EZVO – EHP. Ak by sa zvolila táto možnosť, bolo by potrebné podrobnejšie preskúmať presnú právnu konštrukciu. Vo všeobecnosti ide o **realizovateľnú možnosť**, ktorá by sa mala bližšie preskúmať.

5.5. Možnosť č. 5: členstvo v EÚ

Táto možnosť by malým krajinám poskytla najkomplexnejší prístup k vnútornému trhu, programom a činnostiam EÚ. Hoci žiadna malá krajina zatiaľ o členstvo nepožiadala, mohli by to urobiť na základe článku 49 ZEÚ: o členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje hodnoty EÚ a zaviazne sa ich podporovať.

Obnovený konsenzus v otázke rozširovania vyžaduje, aby sa zohľadnila integračná kapacita EÚ a zaistilo účinné fungovanie jej inštitúcií a rozvoj jej politik. Prípadná žiadosť o členstvo by narazila na dve veľké prekážky: po prvé, inštitúcie EÚ nie sú v súčasnosti prispôbolené na prístupie takýchto malých krajín. Aby sa zaistilo primerané demokratické zastúpenie všetkých občanov a fungovanie inštitúcií aj po prístupí krajín, ktorých počet obyvateľov je

⁴³ Dôležitú úlohu monitorovania a presadzovania *acquis* v týchto krajinách by mohla prevziať Komisia a Súdny dvor Európskej únie, inštitúcie EZVO EHP (Dozorný úrad EZVO a Súd EZVO) alebo rovnocenný nadnárodný orgán. O týchto možnostiach by sa malo rokovať s malými krajinami a dohodnúť sa na uprednostňovanej možnosti.

⁴⁴ Článok 128 Dohody o EHP.

len zlomkom počtu obyvateľov najmenších členských štátov v súčasnosti, bolo by potrebné vykonať závažné zmeny európskych zmlúv a inštitucionálneho usporiadania. Nie je pravdepodobné, že by k dohode o takýchto zmenách mohlo dôjsť v krátkom čase a v rámci EÚ by sa v tejto súvislosti museli viesť rozsiahle rokovania. Po druhé, obmedzená administratívna kapacita malých krajín bude mať výrazný vplyv na ich schopnosť vykonávať *acquis* EÚ a plniť všetky povinnosti vyplývajúce z členstva v EÚ.

6. ZÁVERY

6.1. Horizontálne a inštitucionálne otázky

V prípade úplnej integrácie by sa z dôvodu zaisteniu jednotnosti vnútorného trhu a právnej istoty pre hospodárske subjekty a občanov v akejkoľvek dohode s malými krajinami museli riešiť **štyri horizontálne otázky**, ktoré sa týkajú: i) dynamického prispôsobovania dohody vývoju *acquis*; ii) jednotného výkladu dohôd, iii) nezávislého dohľadu a súdneho vymáhania a iv) riešenia sporov. V tejto súvislosti by EÚ mohla vychádzať z pozitívnych skúseností s Dohodou o EHP. Každá dohoda by však mala zohľadňovať **špecifická a osobitnú identitu** malých krajín v súlade s vyhlásením k článku 8 ZEÚ. V záujme zachovania uvedených zásad môže byť potrebné poskytnúť malým krajinám prechodné obdobia a/alebo ochranné doložky.

6.2. Odporúčania

Ak by sa EÚ rozhodla pre niektorú z možností uvedených v tomto oznámení, bolo by ju potrebné podrobne prediskutovať s vládami Andorry, Monaka a San Marína pri plnom rešpektovaní ich zvrchovanosti a nezávislosti.

Možnosti č. 3, 4 a 5 by v zásade riešili hlavné problémy, s ktorými sa malé krajiny stretávajú. Možnosť č. 1 (status quo) by neprinesla žiadne riešenie, a preto nie je uprednostňovanou možnosťou. Skúsenosti EÚ s odvetvovým prístupom jasne poukázali na jeho nedostatky. Z tohto dôvodu, ako aj preto, že prináša len čiastočné riešenie, nie je možnosť č. 2 uprednostňovanou možnosť, hoci sa v tejto fáze úplne nevylučuje. Možnosť č. 5 zostáva reálnou z dlhodobého hľadiska, ale v tejto chvíli sa s ňou ďalej nepočíta. Malé krajiny nepodali žiadosť o členstvo v EÚ a budúce pristúpenie by neposkytlo žiadne riešenia z krátkodobého a strednodobého hľadiska.

Naopak, možnosť č. 3 (**rámcová dohoda o pridružení**) a možnosť č. 4 (**účasť v Európskom hospodárskom priestore**) majú potenciál zaistiť správnu rovnováhu medzi flexibilitou a komplexnosťou na riešenie problémov malých štátov a súčasne splniť požiadavky EÚ. Tieto možnosti sú preto uprednostňované, hoci je potrebné ich ďalšie zváženie a preskúmanie, a to aj pokiaľ ide o ich prípadnú implementáciu. Ak by sa ukázalo, že s realizáciou týchto možností nie je možné pokročiť, mohli by sa opätovne zvážiť iné možnosti, a to najmä možnosť č. 2.

* * *